บทวิจารณ์หนังสือ

สมชาย ศุภธาดา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

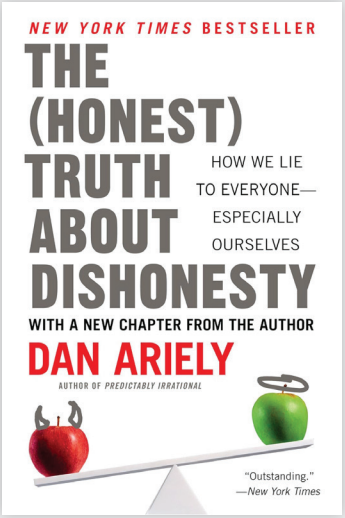

ชื่อหนังสือ : **The Honest Truth About Dishonesty: How We Lie to Everyone–Especially Ourselves**
ผู้เขียน : **Dan Ariely**
ปีที่พิมพ์ : **ค.ศ. 2012**
สำนักพิมพ์ : **HarperCollins Publishers**
ISBN: **979-0-06-218361-3**

หนังสือแนะนำวันนี้เกี่ยวกับสายงานการบัญชีนิติวิทยา การตรวจสอบภายใน การวางระบบควบคุมและกรณีการทุจริตรายงาน การเงินของบริษัท สตาร์ค คอร์เปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) Dan Ariely นักเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมและนักเขียนหนังสือขายดีของ New York Times (เรื่อง Predictably Irrational และ The Upside of Irrationality) นำเสนองานเขียนที่ท้าทายความคิดเชิงอคติของเราเกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์ และกระตุ้นให้เราหันกลับมามองตัวเองอย่างตรงไปตรงมา

ในบทเกริ่นนำผู้เขียนตั้งข้อสงสัยว่า Simple Model of Rational Crime (SMORC) ของนักเศรษฐศาสตร์ Gary Becker จะสามารถอธิบายพฤติกรรมของคนเราในโลกแห่งความเป็นจริงได้แม่นยำเพียงไร แบบจำลอง SMORC อธิบายว่าการตัดสินใจทำตัวซื่อสัตย์ไม่โกงนั้น คนเราจะประเมินสถานการณ์โดยใช้การคำนวณอย่างมีเหตุผลของต้นทุนและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์ ดังนั้นสังคมมีแนวทางรับมือกับการโกงได้สองแนวทางด้วยกันคือ 1. เพิ่มความเป็นไปได้ที่จะถูกจับ และ 2. เพิ่มความรุนแรงของบทลงโทษ

อย่างไรก็ตามผู้เขียนเชื่อว่าโมเดลข้างต้นนี้ไม่สมบูรณ์ เขาจึงดำเนินการทำชุดการทดสอบและทดลอง (Experiment) ในหลากหลายสถานการณ์อย่างกระตือรือร้น เพื่อตอบคำถามว่าอะไรคือพลังสำคัญ (ปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสังคม) ที่ผลักดันให้คนเรา (รวมเจ้าของธุรกิจ ผู้บริหารระดับสูง CEO CFO) กระทำการทุจริตฉ้อโกง (รวมถึงการตกแต่งรายงานทางการเงิน)

หนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลเชิงลึกที่เฉียบคมเป็นพิเศษเกี่ยวกับพฤติกรรมการโกงโดยที่คนโกงยังคิดว่าตนเองเป็นคนดีมีศีลธรรม หนังสือมีทั้งหมด 10 บทไม่รวมบทนำ แต่ละบทมีความน่าสนใจและให้ข้อคิดที่มีคุณค่า ยกตัวอย่างเช่นในบทที่ 2 (สนุกไปกับระดับความคดโกงที่ยอมรับได้) กล่าวไว้ว่า “...พอถามบรรดา CEO ว่าจะแก้ปัญหาการลักขโมย การฉ้อโกง การเบิกค่าใช้จ่ายเกินจริง และการบ่อนทำลายบริษัทได้อย่างไร พวกเขามักเสนอให้มีการจับตาดูอย่างใกล้ชิดและใช้มาตรการลงโทษแบบรุนแรงที่สุด ส่วนหน่วยงานภาครัฐที่พยายามปราบการทุจริตมักใช้นโยบายที่เน้นความโปร่งใส แน่นอนว่าแทบไม่มีหลักฐานยืนยันว่าวิธีการเหล่านี้ได้ผล ในทางตรงกันข้าม การทดลองที่พูดถึงในบทนี้มีหลักฐานชัดเจนว่า “สิ่งเตือนใจทางศีลธรรม” เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้คนซื่อสัตย์ได้อย่างง่ายดาย .....”

Somchai Supphatada
Assistant Professor of Department of Accounting,
Thammasat Business School, Thammasat University

“องค์กรยังควรจ้างบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์เข้ามาทำงาน หมั่นใช้ความคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง และส่งเสริมเพื่อนร่วมงานให้มีความคิดสร้างสรรค์ต่อไป แต่ในเวลาเดียวกันองค์กรต้องตระหนักว่าความคิดสร้างสรรค์กับความไม่ซื่อสัตย์นั้นมีความเชื่อมโยงกัน รวมทั้งต้องพยายามจำกัดสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ใช้ทักษะตนเองเพื่อหาวิธีใหม่ ๆ ในการทำการทุจริตฉ้อโกงองค์กร”

แนะนำให้ค่อย ๆ อ่านและคิดตามเนื้อหาไปทีละบทโดยไม่เร่งรีบ ผู้อ่านจะได้ข้อคิดมุมมองที่น่าสนใจหลากหลายประการในแต่ละบท ยกตัวอย่างเช่น

- พวกเราแต่ละคนล้วนมีขีดจำกัดว่าจะโกงมากน้อยแค่ไหนโดยไม่ให้กลายเป็น “บาป” ติดตัว (บทที่ 1)
- การลงชื่อรับรองคำปฏิญาณบางอย่างทำให้คนเรามีแนวโน้มที่จะทำตัวซื่อสัตย์มากขึ้น (บทที่ 2)
- ขณะที่เราต้องเผชิญกับสิ่งเย้ายวนที่ปรากฏขึ้นมาตลอดเวลา ความสามารถของคนเราในการต่อสู้ขัดขืนจะลดน้อยถอยลงไปเรื่อย ๆ ตามจำนวนครั้งที่ต้องสะกดกลั้นความอยากของตนเอง (บทที่ 4)
- เราไม่ควรมองว่าการโกงเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นแค่เรื่องหยุมหยิม การกระทำที่ไม่ซื่อสัตย์ครั้งแรกอาจหล่อหลอมมุมมองที่คนคนหนึ่งมีต่อตัวตนและพฤติกรรมของตัวเอง นั่นคือเหตุผลที่ว่าทำไมเราควรลดจำนวนการโกงเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ดูเหมือนไม่มีพิษภัย (บทที่ 5)

ในบทที่ 7 โยงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับความไม่ซื่อสัตย์ บทสรุปตอนท้ายบทระบุว่า “องค์กรยังควรจ้างบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์เข้ามาทำงาน หมั่นใช้ความคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง และส่งเสริมเพื่อนร่วมงานให้มีความคิดสร้างสรรค์ต่อไป แต่ในเวลาเดียวกันองค์กรต้องตระหนักว่าความคิดสร้างสรรค์กับความไม่ซื่อสัตย์นั้นมีความเชื่อมโยงกัน รวมทั้งต้องพยายามจำกัดสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ใช้ทักษะตนเองเพื่อหาวิธีใหม่ ๆ ในการทำการทุจริตฉ้อโกงองค์กร”

ส่วนบทที่ 9 ของหนังสือกล่าวถึงวิชาชีพบัญชี โดยผู้เขียนเกิดความสงสัยว่านักบัญชีสามารถทำงานโดยไม่สุจริตได้ด้วยหรือจากหลักการที่ว่าด้วยความซื่อตรงของหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป การทดลองของผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าการร่วมมือกันภายใต้สภาพแวดล้อมการทำงานเป็นกลุ่ม (เช่น การนำเสนอแถลงผลประกอบการของกิจการ) เป็นดาบสองคม เพราะคมมีดอีกด้านหนึ่งนั้นทำให้เรามีแนวโน้มจะโกงมากขึ้น การเพิ่มมาตรการสอดส่องดูแลและมาตรการการตรวจสอบโดยหน่วยงานกำกับมีค่าใช้จ่ายมหาศาล และไม่มีพลังมากพอจะยับยั้งการหาเหตุผลมารองรับพฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์ (การตกแต่งรายงานทางการเงิน) ของตัวเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคนอื่นเป็นฝ่ายได้รับผลประโยชน์จากการกระทำความผิดของเรา